

סוד שימור הרגשות: למה לא להיות דתי בלבד?

פרופסור ירמיהו ברנובר הוא מדען בכיר בתחום האנרגיה החילופית (הידרודינמיקה). לפני מספר שנים קיבל "אות מפעל חיים" ממדינת ישראל על תרומתו להקמת התשתיות הלאומיות. ברנובר נולד בריגה וחווה שנהא אנטישמית. לאטבים ששיתפו פעולה עם הנאצים רצחו את אביו והוא עצמו נדחה ממוסדות אקדמיים בגלל מוצאו היהודי. אולם הרדיפות פעלו הפוך וגרמו לו לסקרנות כלפי היהדות. הוא יצר קשר עם המחותרת החבדי"ת ברוסיה והתחזק בהדרגה בקיום המצוות.

ברנובר הפך להיות מדען נחשב בברית המועצות והיה מוזמן להרצאות גדולות בתחום עבודתו. פעם נסע להרצאה חשובה בפני מאות אנשי אקדמיה ותורו הגיע לקראת ערב. הוא עלה להרצות מול אולם מלא ולפתע ראה את השמש שוקעת ונזכר ששכח להניח תפילין. זמן קצר קודם קיבל על עצמו לקיים את המצווה והיה מחביא את התפילין בתא נסתר במזווה ומוצא רגע שקט לברך עליהם. השמש ירדה מול עיניו והמחשבות היכו בו. הפה דיבר עם הקהל אבל המוח והלב נקרעו בבלבול. המוח אמר: "התפילין לא חשובות יותר ממה שאתה עושה עכשיו, אתה עומד כיהודי זקוף וגאה ופעיל עליה מפורסם (עם פלומת זקנקן שהחלה לצמוח) מול מאות אנשי אקדמיה ואסור להפסיד את זה בגלל הנחת כמה רצועות תפילין בסתר". אולם הלב קרא מהעבר השני: תפילין זה תפילין.

המחשבות סחררו את מוחו ולפתע החל להשתעל, הוא התנצל שיש לו סחרחורת וירד מהבמה. הוא רץ למטה, עצר מונית, הורה לנהג לטוס אל המלון, פרץ אל החדר במקביל לקרני השמש האחרונות והניח את התפילין. כשחלץ אותן, נפל מותש על המיטה וניסה לנתח מה קרה לו: למה התפילין חשובות יותר מההזדמנות המדהימה שקיבל? מה הערך של מעשה טכני מול הופעה פומבית גאה?

הסיפור נוגע באחת הבלוטות הרגישות בחיים היהודיים. האתגר שיותר מכל דבר אחר מעכב אנשים מלחזור בתשובה ולמלא את החיים בתוכן יהודי: **היהדות היא אוסף של מעשים קטנים**. להיות יהודי זה להתחייב לסל של פעולות יום-יומיות שגרתיות ורוטיניות.

היהדות אומרת: "לא מספיק מה שאתה מרגיש, השאלה מה אתה עושה". יהודי פותח את העיניים ואומר "מודה אני לפניך", אחר כך נוטל את הידיים ואומר את ברכות השחר. הוא ממשיך לבית הכנסת ומתפלל תפילה ארוכה. הוא מנשק את המזוזה ומפריד בין בשר וחלב. הוא מפריש צדקה ומפסיק את העבודה כדי להתפלל מנחה. הוא אינו רשאי להסתפק בכך שמאמין שהקב"ה ברא את העולם בשישה ימים, אלא מפסיק לבשל ולגהץ ליום אחד, ולא מספיק שהוא מצטער על חורבן ירושלים, אלא חייב לצום יומיים בתוך שלוש שבועות האבל על ירושלים.

והתהייה שמציקה לכל אדם באשר הוא, גם לדתי מלידה: למה מתרכזים בקטנות?! האם זה באמת משנה אם אני לוקח את חוטי הציצית ומחזיק אותם בקריאת שמע?! זה באמת כל כך קריטי לקטוע את מרוץ העבודה בצהריים כדי להתפלל מנחה?! למה לא מספיק לתרום צדקה בסוף החודש ולהודות לקב"ה על מה שהשגתי?

זאת תהייה חמורה שמפריעה במיוחד לאנשים שהחלו להתחזק בשמירת מצוות. לא פעם רואים אדם שנכנס לבית הכנסת להתפלל ולשמוע שיעורים, ואחרי חודש נעלם. הוא גילה שהיהדות נורא משעממת. בתחילת הדרך התלהב מהאורות, מהרעיונות העמוקים וההרגשה הטוהרה שמילאה אותו, אבל כשנכנס לבית הכנסת גילה שהיהדות היא בעיקר **רוטינה**. סל של פעולות שגרתיות שחוזרות על עצמן ואינן מלהיבות במיוחד¹.

אז מה הסיפור של ההלכה? ואיך הבנת הנושא יכולה **לשנות את כלל העולם הרגשי שלנו** - את הזוגיות, את ההורות ואת יחסי החברות?

¹ להבדיל אלפי הבדלות, זאת הרפורמה העיקרית שערכו מייסדי הנצרות כשפרשו מהיהדות. הם ביטלו את ההלכה, את רשימת המצוות הארוכה והעמידו את העיקר על אמונה, תפילה ואהבה.

הנה מכתב של הרבי בו מציין את המאפיין הייחודי של היהדות על פני כל דת אחרת:

1. אגרות קודש הרבי מליובאוויטש ז' ב'קכז: כמדומה שכבר כתבתי לה איזה פעמים .. שפסק רז"ל הוא, שלא המדרש עיקר אלא המעשה עיקר, ורואים זה ג"כ בתורתנו ובמצותיה, אשר נקודת הכובד הוא בהנוגע למעשה, פחות מזה בנוגע לדבור, ועוד פחות בנוגע למחשבה. ואף שיסוד הקיום של כל הנ"ל תלוי באמונות ודעות, ובפרט ע"פ המבואר בתורת החסידות בענין ד'דע את אלקי אביך' ובענין דאהבת השי"ת ויראתו שהם שרש לכל עניני התורה וקיום המצות, ובכ"ז הנה רוב היום ורוב הלילה ובמילא גם רוב השנים, דורשים מאתנו שיהיו בקיום במעשה.

אנו רוצים לחקור את הנושא בעקבות החצי השני של פרשת השבוע, שהוא ללא ספק מרכז את הפרקים הפופולאריים ביותר בתורה. אלו שנקראים יותר מכל פרק אחר. מבחן הכניסה של גבאי בית כנסת הוא להכיר את פרקים כח-כט בספר במדבר, אלו פרשיות ה"תמיד" ו"המוספים" שנקראות מדי ראש חודש, חג ומועד.

התורה מתחילה עם קורבנות התמיד שהיו מוקרבים מדי יום בבוקר ובערב (ואנו אומרים את הפרשה הזו לפני שחרית ולפני מנחה) וממשיכה עם מוספי שבת, ראש חודש והמועדים.

ואולם לא מדובר רק בפרשה הפופולארית בתורה, אלא יש דעה מרתקת במדרש שאומרת שמצוות התמיד היא גם החשובה ביותר בדת ישראל.

הקדמת העין יעקב: מצאתי מאמר בשם המדרש ובקשתיהו ולא מצאתיהו בכל התלמוד וזה נוסחו: **בן זומא אומר: מצינו פסוק כולל יותר והוא 'שמע ישראל' וגו'. בן ננס אומר: מצינו פסוק כולל יותר והוא: 'ואהבת לרעך כמוך'. שמעון בן פזי אומר: מצינו פסוק כולל יותר והוא: 'את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים'. עמד ר' פלוני על רגליו ואמר: הלכה כבן פזי, דכתיב: ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו'.**

זה מדרש מרתק: החכם הראשון אומר כי בסיס היהדות הוא אמונה, ההכרה הברורה שהכוח היחידי בעולם זה הקב"ה ואין עלה נושר ללא ההוראה שלו. החכם השני טוען שהבשורה היהודית היא האהבה, המוסר החברתי: "ואהבת לרעך כמוך", להיות מענטש, כמו שאמר הלל: "זה כל התורה כולה". ואילו החכם השלישי, שמעון בן פזי טוען שלא אמונה ולא אהבה הם העיקר, אלא ההמצאה שהביאה התורה היא "את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים".

הכוונה היא לרוטינת הקרבת "התמיד" שהייתה פותחת ומסיימת את סדר היום בבית המקדש. מדי יום ויום, 365 יום בשנה - ביום חול בו הקריבו מעט קורבנות וביום הכיפורים בו לא הפסיק הכוהן לעבוד את עבודת היום, בראש חודש רגיל או בערב פסח שכל עם ישראל היה מתקבץ לירושלים להקריב את פסחיו - היו מקריבים שני כבשים בבית המקדש, אחד בבוקר ואחד בערב. וכאן קובע בן פזי שהריטואל הקבוע הוא הבשורה המהותית ביותר ביהדות.

הדבר המדהים הוא סיום המדרש: "קם רבי פלוני על רגליו ואמר הלכה כבן פזי". עיקר היהדות אינה אמונה, אף לא אהבה, אלא הקרבת התמיד בבוקר ובערב. כך שבתחרות בין התודעה וההרגשה לבין הרוטינה הקבועה – גוברת הרוטינה. והתמיהה היא מה מונח כאן?

ב. הנושא חשוב שבעתיים בימים אלו, בהם מתקרבים לשבעה עשר בתמוז ומעצימים את התחינה לבניין ירושלים. נשים לב שפרשת פנחס נקראת תמיד בסמוך או בתוך ימי "בין המצרים" והסיבה לכך היא העניין הזה בדיוק: קרבן ה"תמיד" היה הקמע הסודי ששמר על ירושלים. כל עוד הקריבו אותו – נשמרה העיר וברגע שבטל התמיד – פסקה ההגנה האלוקית על העיר.

כל אחד שמגיע לפרקים אלו בתורה, אמור לשאול את השאלה הפשוטה שהעסיקה את פרשני התורה בכל הדורות: מה פתאום לומדים עכשיו על קורבנות התמיד? הרי כבר ארבעים שנה שהקריבו אותם מדי יום במשכן ומה פתאום מלמדת אותם התורה כאן, רגע לפני סיום הטלטולים במדבר והכניסה לארץ? הרי פרשיות הקורבנות האחרות נאמרו כבר לפני 39 שנה, בתחילת ספר ויקרא, אחרי הקמת המשכן, ושם הייתה התורה צריכה ללמד גם את הלכות התמידים?

במיוחד שהתורה כבר הזכירה בקצרה בפרשת "תצווה" (כט,לט) את התמיד, וכאן חוזרת על דיני הקורבנות שוב ובהרחבה, והשאלה הפשוטה היא מה נזכרנו פתאום בקורבן שמוקרב כבר 39 שנים?

רש"י עונה רעיון ראשון, שמרגש ומהדהד את הלב:

2. במדבר כח,א: מה אמור למעלה: יפקד ה' [איש על העדה אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו], אמר לו הקב"ה: עד שאתה מצויני על בניי, צווה את בניי עלי. משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בנה כו', כדאיתא במדרש ספרי.

פרשת התמיד נאמרה בהמשך למה שנאמר לפניו: הפסוקים הקודמים מתארים את אחת הבקשות האחרונות של משה רבנו. קודם תיארה התורה את חלוקת הארץ לנחלות ואת ההתארגנות לקראת הכניסה ארצה, ומשה ידע שהמעשים הללו מבשרים את הפטירה שלו. בצעד אחרון של מנהיגות הוא מבקש מהקב"ה לחשוב על היום שאחרי ולמנות יורש ראוי שינהיג אותם וישמור עליהם כעם מלוכד.

פרשת התמיד היא תגובת הקב"ה למשה: הוא אומר עד שאתה מצווה אותי לדאוג לילדים, תצווה אותם לדאוג לי. לפני שאתה מצווה אותי לא לשכוח אותם, תצווה אותם לא לשכוח אותי אחרי שתלך. והדרך לשמר את הקשר בינינו ולהעניק לו תוקף נצחי שלא יישבר בסערות החיים, היא המעשה הפשוט של הקרבת התמיד בקביעות מדי בוקר וערב.

רש"י מוסיף ומביא משל מבת מלך שעמדה למות וקראה לבעלה אל המיטה לצוות אותו להמשיך ולחנך את הילדים כפי שרצתה. בתגובה ענה הבעל: הבעיה איננה שאני אשכח אותם, אלא שהם ישכחו אותי. באין אימא בבית, אני יהפוך להיות אלמן עזוב שלא מעניין את הילדים. ולכן מוטב שתקראי אותם ותצווי אותם עלי, לבקר אותי "תמיד" מדי בוקר וערב.

[נעמיק יותר ברעיון הזה: כל אחד שואל למה רש"י הוסיף והביא את המשל? מה צריך אותו? מה חסר במשפט הראשון "עד שאת מצווה אותי על הילדים, תצווי אותם עלי?"]

יתירה מכך: רש"י מציין למדרש ספרי, שהוא מקור פירושו, אבל שם יש שינוי קטן שהוא ענק:

מדרש ספרי: לפי שמשו מבקש 'אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו' - משל למה הדבר דומה? למלך שהיתה אשתו נפטרת מן העולם והיתה מפקדתו על בניה ... אמר לה: עד שאת מפקדתני על בני - פקדי בני עלי שלא ימרדו בי ושלא ינהגו בי מנהג בזיון. כך אמר לו הקב"ה: עד שאתה מפקדני על בני - פקוד בני עלי שלא ינהגו בי מנהג בזיון ... לכך נאמר צו את בני ישראל [בקרבת התמיד].

המדרש עורך שינוי מזערי אבל מהותי: זאת אישה פשוטה שפנתה לבעלה המלך, ולא כדברי רש"י שכותב הפוך: בת מלך פנתה לבעלה שהיה איש פשוט. היינו שלדברי המדרש, משה הוא האדם הפשוט (האישה) לעומת הקב"ה שהוא המלך הרם, כפי שמחייב ההיגיון. ואילו רש"י כותב דבר תמוה: משה הוא בת המלך, ואילו הקב"ה הוא בעל פשוט שזקוק לעזרת הילדים!

עונה הרבי רעיון מופלא: רש"י רוצה לחדד את עומק הבקשה הנרגשת של הקב"ה. עלינו להבין שזה לא מלך שעומד להיות אלמן ומבקש את תשומת לב הילדים, אלא כעין אבא פשוט שכל חייו הם הילדים, שאין לו שום חוויה בעולם חוץ מהביקורים שלהם.

נשים לב שהקב"ה מתבטא לגבי קרבן התמיד בביטויים שאין עוד כדוגמתם: א. "צו את בני ישראל" - כלל ישראל ולא רק "צו את אהרן ובניו" שהם הכהנים המקריבים בפועל. ב. "את קרבני" - הקרבן שלי. ג. "לחמי" - הלחם שלי שמזין ומחיה אותי כמו הלחם שמזרים את הדם בגוף. (או "לחמי" מלשון הלחמה, שמחבר ומאחד אותי אתכם, כמו הלחם שפועל את פלא המפליא לעשות ומחבר את הנשמה בגוף). ד. "לאשי" - האש שלי.

אלא הקב"ה אומר למשה: אני רוצה את הקשר עם ישראל, כמו אבא פשוט שכל עולמו הם הילדים. בעניין הזה אני לא מלך שיש לו עוד עיסוקים רבי משמעות חוץ מהאבל על המלכה והביקורים של הילדים. בעניין הזה אני כמו אבא שמחכה לטלפון שלהם - והטלפון המיוחל הוא קרבן התמיד!

ליקוטי שיחות יג/103: רש"י מדקדק לכתוב שהקב"ה הוא כמו "בעלה" [הפשוט] ולא "מלך", כמו "אב" הזקק לבניו ללחם'. ולכן נאמר 'צו את בני ישראל' בכלל ולא רק הכוהנים המקריבים, וכמפורש בהמשך הכתוב 'את קרבני לחמי', שהקרבנות הם לחמו ומזונו, דבר הכרחי, כביכול, עבור הקב"ה.

והשאלה נשאלת: למה קרבן התמיד – השגרתו, הרגיל והמונטוני - חשוב כל כך?

עוד טעם לכך שקרבן התמיד מובא דווקא כאן בפרשתנו - וזה מחבר אותנו לשבעה עשר בתמוז: כשהקב"ה מבשר לאברהם אבינו על ירושת הארץ, אברהם מקשה בספונטאניות:

בראשית טו: ויאמר אליו אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה: ויאמר, ה' אלוקים במה אדע כי אירשנה? – רש"י: לא שאל אות אלא אמר לפניו: הודיעני באיזה זכות יתקיימו בה? ואמר לו המקום: בזכות הקורבנות.

מהי כוונת השאלה? וכי אברהם פקפק בהבטחת ה' ודרש ערבויות?! לא, אברהם ביקש לדעת באיזו זכות יירשו בניו את הארץ. אברהם ידע כמה חשובה הארץ הזו לפני הקב"ה בהיותה משכן הקדושה והרוח עלי אדמות, ולכן שאל איך לא נאכזב את הקב"ה? כיצד נשמר את המתנה שקיבלנו? אברהם ידע שאפילו הגויים יידעו להעריך את חלקת האלוקים הקטנה הזו ומיליארדי אנשים יתבעו אותה לעצמם, ולכן שאל איזו זכות תשמור על הילדים בארץ?

ענה לו הקב"ה: בזכות הקורבנות שהם מקריבים לפני בארץ. בכך ראיתי מבארים את הטעם שהתורה קובעת כאן את פרשת התמידים והמוספים. שכן אנו עומדים רגע לפני כיבוש הארץ וזאת זכותנו ומפתח הגנתנו על ארץ הקודש.

ואכן אומרת המשנה (תענית ד,ו) כי חמשה דברים אירעו לאבותינו בשבעה עשר בתמוז: "נשתברו הלוחות ובטל התמיד - והובקעה העיר וכו'". באותו יום שבטל התמיד, באותו יום שברו הרומאים את ההגנה על החומות. כך מספרת הגמרא: שלוש שנים צרו הרומאים על ירושלים ולא הצליחו לבקוע את החומות, עד שאחד הגויים סיפר למצביא הרומאי כי כל בוקר לפני הזריחה, הכוהנים משלשלים במורד החומה, שתי קופות זהב והגויים למטה מעלים להם בחזרה שני כבשים לקרבן התמיד. המצביא הרומאי החליט לעצור את זה. בדיוק בבוקר שבעה עשר בתמוז, כשהכוהנים שלשלו את הקופות עם הזהב, העלו הגויים בחזרה שני חזירונים קטנים. באותו יום נמנעה בפעם הראשונה הקרבת קרבן התמיד ובדיוק בהמשך אותו יום פרצו הרומאים את חומות ירושלים, ואחרי שלושה שבועות העלו באש את המקדש בתשעה באב.

ירושלמי תענית ד,ה: חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז ... נשתברו הלוחות ובטל התמיד - והובקעה העיר ... בימי מלכות הרשעה הזאת היו משלשלין להן שתי קופות של זהב והיו מעלין להן שני גדיים, ובסוף שילשלו להן שתי קופות של זהב והעלו להם שני חזירים ... כאותו השעה גרמו העונות ובטל התמיד וחרב הבית.

אם כן, נסכם את המעלות של קרבן ה"תמיד" שהזכרנו: א. הוא המצווה הכוללת בתורה. ב. הוא המעשה היקר והאהוב לפני ה', כמו לחם שמביאים הילדים לאב האלמן. ג. הוא הנצח, הוא הזכות הבלעדית ששומרת את הארץ בידי עם ישראל.

ואכן אין פלא שהחכמים ראו צורך לקבוע השלמה לקרבן התמיד בזמן הגלות (ואכמ"ל): להתפלל שלוש תפילות ביום לשם "ונשלמה פרים שפתנו". כדי לזכות באותה זכות מופלאה של התמיד.

והשאלה הפשוטה היא מה כל כך מרכזי בהקרבה שגרתית, רוטינית שחוזרת על עצמה מדי יום?

ג. אפתח הפעם בסיפור אישי: שנתיים אחרי הנישואים שלנו, אשתי הייתה צריכה לעבור ניתוח חניכיים. זה היה כואב ומדמם והיינו די מתוחים. חמי וחמותי נסעו איתה לבצע את הניתוח ואני נשארתי בבית עם התינוק. תיארתי שהיא תחזור כאובה וסובלת ורציתי להרחיב את לביה. סידרתי מסביב, קניתי פרחים על השולחן והכנתי ארוחת ערב בכישרונותי הדלים...

כשהם חזרו הביתה והוא נצץ מניקיון וסדר, חמותי אמרה לי משפט בלתי נשכח: "הדברים הקטנים – הם הדברים הגדולים". הפעולות הקטנות של שימת הלב לזולת – הן אלו שחוקקות קשר.

המסר של התורה הוא אמיתי מאין כמותו – והוא הסיבה בזכותו שורדת היהדות אלפי שנים: **החיים הם מה שאנו עושים ולא מה שאנו מרגישים**. אנו הופכים להיות אנשים טובים בזכות המעשים שלנו ולא בזכות המחשבות וההרגשות שלנו. הרגש הוא חשוב, אבל הוא חסר השפעה בחיים האמיתיים.

בני זוג מתחילים את החיים באהבה גדולה, אבל אחרי שנתיים הם לא מצליחים להיזכר איך העריכו פעם האחד את השני. מה קרה? החיים דרשו את האהבה והדחוף מחץ את החשוב. מרוב שהיו שקועים בכסף וקריירה והצלחה, שכחו לשים לב אל הזולת והאהבה שקעה וכוסתה בשכבות של אכזבות וכעסים. הרגש הוא מושג ערטילאי, חמקמק, שנעלם תחת הלחץ של השגרה. האהבה נותרת קיימת איפשהו מתחת לשכבות, אבל אין לה שום ביטוי אמיתי על החיים.

תמורת זאת, הפתרון של התורה הוא מהפכני: מעשים קטנים וקבועים. נחשוב על בני זוג שמקבלים על עצמם לא לצאת מהבית לעבודה, לפני שניגשים לאחל יפה "יום טוב ותצליח בכל מה שאתה עושה". או כמו העצה שהזכרנו כמה פעמים, שאמר הרבי לרופא שהתייעץ אתו: 'אני שותה עם הרבנית כוס תה מדי יום והחברותא הזו חשובה בעיני כמו הנחת התפילין בבוקר'. לכאורה אלו בסך הכול מעשים קטנים, אבל אלו החיים עצמם. המעשים שואבים את ההרגשה מהלב ומנכיחים אותה במציאות בשטח. הם הופכים את האהבה לדרך חיים, לרגש שמשתלב בתוך המציאות האמיתית.

וכך בענייננו: כשיהודי מתחיל את היום באמירת מודה אני, אחר כך נוטל את הידיים ואומר עשרים וחמש ברכות השחר, אחר כך מתעטף בטלית ותפילין ומתפלל וגם אינו יוצא לעבודה עד שלומד שיעור תורה קצר – החיים הופכים להיות שונים. האמונה חודרת אל תוך המציאות ומאירה את הקיום.

נחשוב על זה: מה יותר חזק – להאמין בקב"ה או להימנע יום שלם מלעשות מלאכה בשבת? לכאוב את חורבן ירושלים או לצום 26 שעות רצופות? דווקא המעשים הפשוטים שנראים טכניים וחסרי משמעות הם אלו שמציפים את הרגש ומביאים אותו לתודעה. אף שאנו עושים אותם בצורה מכאנית, אבל האמת היא שההרגלים מעצבים את הקיום. הצבא צועד על קיבתו והראש צועד על הרגליים.

3. ספר החינוך מצווה טז: למה ציווה ה' יתברך לעשות כל המעשים לזיכרון יציאת מצרים והלא בזיכרון אחד יעלה הדבר במחשבתנו? ... דע כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבתיו תמיד אחר מעשיו שהוא עוסק בהם ... ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצות - ואפילו שלא לשם שמים - מיד יטה אל הטוב ... ובכוח מעשיו ימית היצר הרע כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות!

קעת מבינים היטב מדוע המצווה הכוללת ביותר בתורה היא "את הכבש אחד תעשה בבוקר", ומדוע הקב"ה אומר למשה כי תעודת הביטוח היחידה "לצוות את בני עלי" - שלא ישכחו בלהט החיים את אביהם שמצפה להם – היא ההקרבה הפשוטה של "הכבש אחד תעשה בבוקר".

ואם ניקח את המסר הזה לחיים: בני זוג והורים נוטים לזלזל במחויבויות הקטנות: "העיקר שאני אוהב את הילד ומה זה משנה אם אני פנוי להקשיב לו או לא". אבל אין שקר גדול מזה: מה המשמעות של האהבה לילד אם היא נשארת בלב? אם אינה באה לידי ביטוי בחיים עצמם?

דוגמה לכך: כאשר בני הגדול יצא ללמוד בישיבה, התייעצתי עם איש חינוך חשוב איך לשמור את הקשר אתו? כיצד לא אאבד את החיבור עם בן שיוצא לפנימיה ובעצם כבר לעולם לא יחזור לחיות בבית כמרכז חייו? הוא ענה לי תשובה בלתי נשכחת: תקבל על עצמך להרים אליו טלפון פעמיים בשבוע ולהתעניין בשלומו. לא לשאול על הלימודים והמבחנים, רק להתעניין בו עצמו ולתת לו את ההרגשה שהוא הדבר החשוב ביותר שקיים.

זה חשוב בשבילו, אבל בעיקר חשוב בשבילך: כך לא תשכח ממנו, כך לא יידרס הרגש העמוק תחת הגלגלים של החיים.

ד. בהמשך ליסוד הזה, ביאר פעם הרבי תמיהה גדולה ומרתקת: בחג השבועות, חג מתן תורתנו, קוראים את מגילת רות, המגילה שמספרת על גיורה של רות המואביה. אחד הרגעים הדרמטיים במגילה הוא הבקשה של נעמי מרות להניח לה, להישאר במואב עם כל העבר המשותף שלהן ולאפשר לנעמי לשוב ארצה לבדה. אבל רות מתעקשת להיצמד אליה ובסערת נפשה אומרת:

רות א': ותאמר רות: אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחרייך, כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליו, עמך עמי ואלוקיך אלוקי: באשר תמותי אמות ושם אקבר.

יכולנו לקרוא את הפסוקים כמו כפל מילות שירה מלב אוהב, אבל רש"י מביא פירוש מסתורי ומסועף מהגמרא יבמות מז, ב, לפיו התנהל דיאלוג מעמיק בין הנשים:

רש"י: מתוך דבריה של רות אתה לומד שאמרה לה נעמי 'אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת' - אמרה לה רות 'באשר תלכי אלך'. אמרה נעמי: 'אסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינו אישה' - אמרה לה: 'באשר תליני אליו'. אמרה נעמי: 'עמינו מובדלים משאר עמים בשש מאות ושלוש עשרה מצוות' - ענתה רות 'עמך עמי'. אמרה נעמי: 'אסור לנו עבודת אלילים' - ענתה רות 'אלוקיך אלקי'. אמרה נעמי: 'ארבע מיתות נמסרו לבית דין' - ענתה רות: 'באשר תמותי אמות'.

מתברר שכל מילה בפסוק הייתה תשובה של רות כנגד טענה שהעלתה נגדה נעמי, וכמובן התמיהות בדברי רש"י צעות מכל הכיוונים: א. למה מכל המצוות בעולם, נעמי החליטה ללמד את רות ש"אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת ואסור לנו להתייחד עם זכר"? מדובר הרי בשני איסורים שלחלק מהדעות הינם מדרבנן, ובוודאי שאיסור ייחוד לאישה שאינה נשואה (כמו נעמי ורות) אינו כה חמור? אם כבר היה על נעמי להזכיר איסורי עריות חמורים כמו ייחוד עם אשת איש?

ב. איך זה שנעמי מזכירה שני איסורים פרטיים ורק אחר כך מלמדת את הכלל ש"עמינו מובדלים בשש מאות ושלוש עשרה מצוות"? ג. מדוע מזכירה את איסור עבודה זרה החמור רק בסוף? ד. ומה פתאום נעמי מכבידה על הלב של רות עם הזכרת ארבע מיתות בית דין?

בשיחה ארוכה שנשא הרבי מליובאוויטש בחג השבועות תשל"א, ענה תירוץ 'גאוני' שמיישב בשיטה אחת את כל השאלות: נעמי רוצה להסביר לרות את הייחודיות של הדת היהודית: להיות יהודי זה לא מה שאת חושבת, זה לא לאהוב את הארץ ולפרוט על גיטרה 'הבה נגילה', זה להביא את התורה אל החיים ולעשות פעולות ממשיות שמציפות את הרגש אל תוך המציאות. וכדי לחדד את המסר, נעמי נוקטת בדוגמאות שנוגעות להן **כאן ועכשיו**, כדי שרות תבין עד כמה זה חי ומציאותי.

בהמשך המגילה מסופר כי הנשים הגיעו ארצה "בתחילת קציר שעורים" ורש"י מפרש שזה היה הזמן בו קצרו את העומר, כלומר, במוצאי יום טוב ראשון של פסח. נמצא ששיחתן - בדרך לבית לחם - התקיימה בערב החג או בתוכו ממש, ולכן נעמי אומרת לה: הנה תראי, עכשיו עלינו לעצור את הדרך ולא להמשיך הלאה, שכן אסור לנו ללכת חוץ לתחום בשבת [בחג]. רות לא נבהלת ועונה: "באשר תלכי אלך". נעמי ממשיכה כי אחרי שנעצור בדרך יהיה עלינו לחפש מקום ללון, אבל לא נוכל ללון במקום שנצטרך להתייחד עם זכר. רות לא נבהלת ומשיבה: "באשר תליני אליו". נעמי ממשיכה ומבהירה כי שני האיסורים הללו הם רק דוגמית מתוך 613 מצוות, אבל רות מתעקשת: "עמך עמי". נעמי ממשיכה ומסבירה כי עד עכשיו דברנו על איסורים מעשיים, אבל היהדות כוללת גם איסורים תודעתיים כמו איסור עבודה זרה, ורות עונה בטון רגוע: "אלוקיך אלוקי". ואז נעמי הולכת הכי רחוק שאפשר ומגלה כי המחויבות לדת כוללת אפילו עונש מוות במקרה חטא, אבל רות מצהירה: "באשר תמותי אמות ושם אקבר". וזה הרגע שרות משלימה את הליך הגיור ונכנסת לחיק העם היהודי.

תוכן משיחת חג השבועות תשל"א: כשנעמי מסבירה לרות את פרטי התקרבותה לעם ישראל, היא מדגישה בפניה כי **המעשה הוא העיקר**. אין דת ישראל מיוסדת על **קרבת הלב ורצון כנה להיכנס לעם ישראל**, אלא על **מחויבות מעשית**. ולכן נעמי מדגישה כי עליה לגשת לביצוע מעשי של המצוות שחלות עליה ברגע זה, כמו איסור יציאה מחוץ לתחום, משום שהם הלכו ארצה בערב פסח או בתוך

² הרבי הורה לרב החסיד טוביה בלוי מירושלים לערוך את השיחה בעברית ולפרסם אותה בקובץ "שמעתי". הקובץ הערוך נדפס גם בסוף הספר מקדש מלך ב, בעריכת חתנו, השליח הרב מרדכי מנשה לאופר.

החג עצמו. וכן לאחר שיעצרו בדרכן ויהיה עליהן לחפש מקום לינה, אסור להן ללון עם זכר. ואחרי שרות מסכימה לזה, ממשיכה ומדגישה כי כל זה רק חלק מתרי"ג מצוות. וכן אלו הם רק איסורים מעשיים, ובנוסף ישנם איסורים תודעתיים כמו איסור עבודה זרה, ומעל כל זה, החוטא מתחייב מיתה באופנים מסוימים – ועל הכול עונה רות "עמך עמי ואלוקיך אלוקי וגו'".

השורה התחתונה היא, אם כן, שצריכים לשנות את הראש ולהתמקד במעשים קטנים. זה נכון בין אדם למקום וזה נכון בין אדם לחברו. עלינו להתחיל להיות קשובים לבן הזוג, לפנות זמן בשביל הילדים, ולהשקיע התמסרות קטנה בקהילה. כי רק הדברים הקטנים – הם הדברים הגדולים.

ואולי כהחלטה טובה ומעשית מתוך הנושא הזה, אפשר להציג את הנקודה הבאה: נשים לב שהקורבנות שדוברו כאן נקראים בשם מיוחד: "תמיד". אבל למה נקראים כך? הרי הם לא הוקרבו "תמיד" אלא רק בבוקר ובערב? היה ראוי לקרוא להם "קבוע", אבל לא "תמיד", שפירושו דבר הנעשה בכל רגע כמו "שויתי ה' לנגדי תמיד"?

הרבי ענה פעם רעיון נהדר: ככל שהמעשים בכלל משפיעים על האישיות, ישנם מעשים מיוחדים שמשפיעים **תמיד**, שהשפעתם לא נגמרת. המעשה הראשון בתחילת היום כמו גם המעשה האחרון לפני השינה – מקרינים על החיים באופן קבוע והשפעתם ניכרת לכל אורך היום והלילה.

ליקוטי שיחות ח"ג/941: כאשר מתחילים את היום עם 'קרבן', עם התקרבות לקב"ה על ידי אמירת 'מודה אני לפניך', הקרבן הזה מכונה בשם 'תמיד'. ההשפעה שלו אינה מוגבלת רק לאותו רגע, אלא יש לה השפעה תמידית. הדבר מזכיר לו לאורך כל החיים לזבוח את הבהמיות והתענוג החומרי שלו.

כך שאם מדברים על החלטה מעשית, עלינו לחזק במיוחד את הרגעים בהם מתחילים ומסיימים את היום: להתחיל עם אמירת "מודה אני", להקפיד שהזמן הראשון לפני התפילה יהיה טהור, וכך גם לסיים את היום עם אמירת קריאת שמע על המיטה ומחשבות טובות וחיוביות לפני השינה.

בימים בהם אנו נכנסים לימי בין המצרים, התפילה כפולה ומכופלת כי לא נסתפק רק בחיקוי, ונזכה כבר לבניין בית המקדש בירושלים ולחזרת עבודת הבית כפשוטו ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**